

TARİH ÖĞRETİMİNE YENİ BİR YAKLAŞIM: BÜYÜK TARİH PROJESİ

A NEW APPROACH to TEACHING HISTORY: BIG HISTORY PROJECT

Sibel YALI

İstanbul Üniversitesi, SBE, Avrupa Birliği Ana Bilim Dalı, E-posta: ataman_si@yahoo.com

[orcid.org/ 0000-0002-1435-3726](https://orcid.org/0000-0002-1435-3726)

Article Info

Article Type	Research & Theoretical
Received	03.10.2019
Accepted	18.10.2019
DOI	10.17497/ tuhed.628738
Corresponding Author	Sibel YALI
Cite	Yalı, S. (2019). Tarih öğretiminde yeni bir yaklaşım: Büyük tarih projesi. <i>Turkish History Education Journal</i> , 8(2), ss. 615-631. DOI: 10.17497/ tuhed.628738

Öz: Big History Project (BHP) Büyük Patlama'dan günümüze kadar olan tarihi, disiplinlerarası bir biçimde kapsayan pilot okullar, öğretmenler ve eğitimciler için oluşturulmuş ücretsiz ve çevrimiçi bir eğitim platformudur. Proje, lise öğrencileri arasında öğrenme konusunda daha büyük bir kapasite geliştirmeye adanmıştır. Projeyi destekleyenler arasında Bill Gates, David Christian ve Michigan Üniversitesi bulunmaktadır. BHP, dünyaya büyük bir resim sunmakta ve öğrencilerin okul içinde ve dışında öğrendiklerini anlamlandırmak için bir çerçeve geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Derslerde öğrencilere, yaklaşık 14 milyar yıl olan dünya tarihinde bugüne nasıl vardığımız ve gelecekte nelerle karşılaşabileceğimiz konusunda geniş bir perspektif sunulmaktadır. 2011 yılında 7 pilot okulda başlatılan çalışma, 2019 yılı itibarıyla 1500'ün üzerinde okulda yaygınlaştırılmıştır. Bu okulların büyük bir bölümü Amerika'da bulunmaktadır. Programda yer alan öğrenciler okuma, yazma ve içerik bilgisinde net ve kanıtlanmış kazanımlar göstermektedir. Programın bu iddiasından ötürü son yıllarda İngiltere'deki okulların da bu programı uygulamaya geçtikleri görülmektedir. Bu başarıya rağmen BHP ve proje ana sponsoru Bill Gates müfredat sunumundan ötürü eleştirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Büyük Tarih Projesi, Bill Gates, Tarih Eğitimi

Abstract: The Big History Project (BHP) is a free and online training platform for pilot schools, teachers and educators covering the history from the Big Bang to the present in an interdisciplinary manner. The project is dedicated to building a greater capacity for learning history among high school students. Project supporters include Bill Gates, David Christian and the University of Michigan. BHP provides a great picture to the world and helps students develop a framework to make sense of what they learn inside and outside the school. The lessons provide students with a broad perspective on how we have reached today and what we can face in the future, which is around 14 billion years in world history. The study started in 7 pilot schools in 2011 and has been expanded to more than 1500 schools as of 2019. Most of these schools are located in America. Students in the program show clear and proven gains in reading, writing, and content knowledge. Because of this claim of the program, it is seen that schools in the UK have also implemented this program in recent years. Despite this success, BHP and the project main sponsor, Bill Gates have been criticized.

Keywords: Big History Project, Bill Gates, History Education

Extended Summary

Purpose

BHP works with a wide range of students and recognizes the challenges learners face trying to understand historical content and to use sophisticated historical reasoning and literacy practices. Using a form of cognitive apprenticeship and research on domain-specific learning, BHP has designed a series of activities intended to deepen students' ability to engage independently in more sophisticated historical inquiry, analysis, and reasoning. In this essay,

specific information is given about the Big History Project (BHP) and the critiques on BHP are checked. Finally, an evaluation is made in order to understand whether it can be a new approach to teaching history.

Method

The fact that the literature on the subject matter is not very wide and no specific research has been applied academically yet brings a limitation to this study from the beginning. Therefore, this topic, which is discussed under the title of “A New Approach to History Teaching: Big History Project” might be seen important for the Turkish literature in terms of providing information about the project and drawing attention to the field of interdisciplinary historical thinking. The program has been recently implemented in some of the schools of America and Europe thus, the resources that are subject to evaluation within the scope of this study are the main framework of the project. The primary sources for the big history project are its official web page and the books of history professor David Christian's *Maps of Time* (2011), *Big History* (2013) and *Origin Story* (2018) and video conversations based on these books. All of these talks are available on the Big History Project website. Some of the selected videos according to the unit titles have been voiced in Turkish by the Khan Academy platform in 2017 and presented online via this platform. However, all the presentations and teaching materials produced for the project are currently only in English language.

In the study, document analysis was used as a data collection method. The main purpose of document analysis is to evaluate written materials containing information in accordance with predetermined criteria. Document analysis is used as a stand-alone research method, especially when direct interviews and observations are not possible. In this context, located at the project website as “Annual Curriculum and Unit Contents”, “Program Activity Materials” and related videos; “Program Infographic and Posters”, “2016 & 2017 Term Reports” together with the media reports about BHP and the information about Bill Gates' support to BHP were analyzed. In order to provide data on criticism of Bill Gates, the readers' comments to the article of Andrew Ross Sorkin published in the New York Times (NYT) namely “So Bill Gates Has This Idea for a History Class” were taken into consideration. For researchers working on history education and on the expectations from history education, it can be said that these comments can be in value. Specifically, the theories suggested for researchers

studying the subject of democratic, diverse and inclusive history curricula and pedagogy promoted by the Council of Europe (COE) can be analyzed in terms of how they contradict or conflict with practice. In this context, although it cannot be said that BHP provides a full model of the curriculum recommended by COE for quality history education, it is certain that the project will develop students' skills in the context of critical and historical thinking and provide them with an important perspective in the past-future paradigm.

Results

The Big History Project online course offers a new approach to teaching history. The program is divided into ten units, from the Big Bang to the birth of our modern world via themes such as the origin of Homo Sapiens and the beginning of agriculture. With these themes, school subjects are linked to the history discipline. In the frame of those links each unit has its own driving questions. Namely;

- Why do we look at things from far away and close up?
- How and why do individuals change their minds?
- How can looking at the same information from different perspectives pave the way for progress?
- How and why do theories become generally accepted?
- How and why do theories evolve?
- What makes humans different from other species?
- To what extent was farming an improvement over foraging?
- What are the positive and negative impacts of interconnection?
- To what extent has the Modern Revolution been a positive or a negative force?
- What's the next threshold?

The number of schools with an active BHP program is in 2017-2018 period is 1567 and based on past growth, BHP team projects that they will reach over 1,800 schools in the 2018-2019 school year and over 2,000 in 2019-2020. Schools that teach BHP exist around the world, on almost every continent. Students in the program show clear and proven gains in reading, writing, and content knowledge. Because of this claim of the program, it is seen that schools in the UK have also implemented this program in recent years. Despite this success, BHP and the project main sponsor, Bill Gates Foundation have been criticized.

Conclusion

Courses in BHP cover billions of years of cosmic and human history in a single semester, from the origins to the ultimate fate of the universe. Unlike national history education programs and centric curriculums BHP provides both students and teachers a cosmic and environmental context for human history, it reminds people of the importance of the earliest stages of human history, it provides an objective, connected, thematic evaluation of the Era of Agrarian Civilizations and offers a global, non-centric explanation for the 'Modern Revolution'. Finally, and most importantly it is offering all of us a consideration of the future of humans and our unique planet.

Tarih, analitik ve bütünsel bir yaklaşım benimsenmesi şartı ile gelecekte bizi nasıl bir dünyanın beklediğine ilişkin öngörülerde bulunabilmemizi sağlar.

E. Hobsbawm

Giriş

2 Mart 2011 tarihinde California Long Beach'te düzenlenen Technology-Entertainment and Design (TED) konferansında tarih profesörü David Christian, Bill Gates Vakfı sponsorluğunda iddialı bir projeye başladıkları duyurusunu yaptı (Christian, 2011). Big History adı verilen ve dilimize Büyük/Muhteşem Tarih şeklinde çevirebileceğimiz bu projede mevcut en iyi ampirik kanıtları ve bilimsel yöntemleri kullanarak Evren, Dünya, Yaşam ve İnsanlığın bütünleşmiş tarihini anlamaya yönelik bir öğretim programı oluşturuldu (About the IBHA, 2010).

Gates, büyük tarih kavramı ile Profesör David Christian tarafından hazırlanmış "Büyük Tarih: Büyük Patlama, Dünyadaki Yaşam ve İnsanlığın Yükselişi" adı altında bir dizi dersi dinlemeye başladığında tanıştı. Dersler sonrası buradaki bilginin herkes tarafından öğrenilmesi

gerektiğini düşündü. Özellikle, "bilimleri gerçekten ilginç bir tarihsel bağlamda ele alması ve birçok çağdaş mesele ile nasıl başa çıkılabileceğini açıklayabilme potansiyeli" nedeniyle Gates, bu konuya ilgi duyduğunu açıkladı. Gates, bu proje ile "mümkün olduğunca çok sayıda öğrenciye büyük tarihi öğretmek" amacıyla olduğunu bildirerek Büyük Tarih Projesi'nin (BHP) doğmasına vesile oldu (Brewster, 2013).

BHP'nin Bill Gates Vakfı tarafından finanse edilmesinin ve okul yönetimleri ile öğretmenler tarafından benimseniyor olmasının temel nedeni farklı bilgi alanlarını birleşik bir hikâye olarak ele alıyor olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Bir diğer ifade ile bir şey ve her şey hakkında bilgi edinmek için BHP bütünsel bir çerçeve sunmaktadır. Bu sunum, öğrencilere geçmiş hakkında daha derin bir farkındalık sağlamak ve öğrencilerin zihninde geleceğin somutlaşmasına yardımcı olmaktadır. Program içeriğine bakıldığında, müfredatta zaman ve mekan içindeki değişim kavramına odaklanıldığı; tarihsel ve bilimsel keşiflerin anlayışımızı nasıl değiştirdiği; temel tarihsel ve bilimsel kavramların anlaşılmasının derinleştirildiği; disiplinler arası büyük tarih yaklaşımının diğer yaklaşımlarla karşılaştırıldığı; taleplerin çeşitli disiplinler aracılığı ile analiz edildiği; problemlerin kendi çerçevesi içinde deliller açıklamalar ve argümanlar yoluyla izahına ve çözümüne yönelik araştırmalar yapıldığı gözlenmektedir. Programda öğrencilerin birincil ve ikincil kaynakları eleştirel olarak okumaları ve analiz edebilmeleri istenmektedir.

Projenin ilk fazında pilot aşaması için yedi okul seçilmiştir.¹ Öğretmenler kendi okulları için dersler geliştirmiş ve bu dersler çevrimiçi-kurs için uluslararası eğitime bir zemin oluşturmuştur. Projenin ilerleyen fazlarında bu kurslar öğretmenlerin, öğrencilerin ve yaşam boyu öğrenme sürecine dahil olmak isteyenler için programlanmıştır. Proje, mevcut durumda 1567 okulda uygulanmaktadır. Programın önümüzdeki birkaç yıl içinde 2000 üzeri okulda uygulanacağı öngörülmektedir. Proje ekibi bu ilerleyişin ana nedenini sadece öğrenciler için değil öğretmenler için de etkin bir eğitim programı olmasına bağlamaktadır. Öğrencilerin, okuma, yazma, kanıt kullanma ve eleştirel düşünme becerilerindeki yükseliş de programın

¹ Bu okullar, Amerika Birleşik Devletleri'nde San Diego Uluslararası Çalışmalar Lisesi (California); Rivers Okulu (Massachusetts); Northville Lisesi (Michigan); Greenhills Lisesi (Michigan) ve Lakeside Okulu (Washington) 2011/12 öğretim yılında, Avustralya'da, Yeni Güney Galler'deki Narara Valley Lisesi ve Victoria'daki Nossal Lisesidir. 2011'de Büyük Tarih Projesi ekibi okullardan öğretmenlerle Sidney ve Seattle'da konferanslar düzenledi. Bu konferanslar, büyük tarih için okul temelli bir müfredat geliştirmek üzere bir çerçeve oluşturdu ve 2011 / 12'de sınıflardaki etkinlikler ve özel dersleri planlamak için bir yapı belirlendi.

okullar tarafından tercih ediliyor olmasında önemli bir yer teşkil etmektedir (“Summary of Big History”, 2018).

Programda büyük tarihin felsefesini hayata geçirmek ve öğrencilere farklı alanlarda perspektifler kazandırabilmek amacıyla BHP'de alan uzmanları ve kurumsal ortaklıklar ile misafir öğretim görevlileri birlikte çalışmaktadır. Uluslararası Büyük Tarih Derneği (IBHA); Büyük Tarih Enstitüsü; Berkeley'deki California Üniversitesi ile Moskova Devlet Üniversitesi, Microsoft Research ile birlikte Chronozoom; Seattle merkezli bir danışmanlık şirketi olan Interntional Futures (IF) ve Öğrenme Yönetim Sistemi Haiku ile Kurs Yönetim Sistemi Moodle projenin ana ortaklarıdır. Projeye destek veren akademisyenlerin başında ise Sidney merkezli Macquarie Üniversitesi öğretim üyelerinden Tarih Profesörü David Christian ile Michigan Üniversitesi'nde Tarih ve Eğitim Profesörü Bob Bain bulunmaktadır. Microsoft'un kurucusu ve dünyanın en zengin ikinci insanı unvanına sahip Amerikalı iş insanı Bill Gates BHP projesinin ana sponsoru durumundadır.

Burada akla iki soru takılmaktadır. Birincisi teknoloji ve inovasyon alanında yatırım yapan bir iş insanı neden "mümkün olduğunca çok sayıda öğrenciye büyük tarihi öğretmek" amacındadır? İkincisi Gates tarafından finanse edilen bu program kaliteli bir tarih eğitimi için genel kabul görebilir mi? Bu sorulara yanıt bulabilmek amacıyla yazının ilk bölümünde BHP yapısı ve müfredatı konusunda okuyucuya bir özet sunulmaktadır. Yazının ilerleyen bölümlerinde programa yönelik eleştiriler ele alınarak ikinci soruya ilişkin görüşler paylaşılmaktadır.

Yöntem

Mezkûr konu özelinde alanyazının çok geniş olmayışı ve ülkemizde konuya ilişkin herhangi bir çalışmanın şimdiye kadar yapılmamış oluşu bu çalışmaya en başından bir kısıt getirmektedir. “Tarih Öğretiminde Yeni Bir Yaklaşım: Büyük Tarih Projesi” başlığı altında ele alınan bu konu proje hakkında bilgi vermesi ve disiplinler arası tarihsel düşünme alanına dikkat çekmesi bağlamında Türkçe alanyazın için önem arz etmektedir. Büyük tarih projesi için birincil kaynak projenin resmi web sayfası ile tarih profesörü David Christian’ın Maps of Time (2011),

Big History (2013) ve Origin Story (2018) başlıklı kitapları ve bu kitaplar ekseninde hazırladığı video konuşmalarıdır. Bu konuşmaların tamamı Big History Project web sayfasında yer almaktadır. Buradaki videolar içinden ünite başlıklarına göre seçilmiş bazı videolar, Khan Akademi platformu tarafından 2017 yılında Türkçe olarak seslendirilmiş ve bu platform üzerinden çevrimiçi paylaşımına sunulmuştur. Ancak proje için üretilen tüm sunumlar ile etkinlik materyalleri şimdilik sadece İngilizce lisanında olup program Amerika ve Avrupa'daki bazı okullarda uygulanmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma kapsamında değerlendirmeye tabii olan kaynaklar projenin ana çerçevesini oluşturan kaynaklardır. Çalışmada veri toplama yöntemi olarak doküman analizi kullanılmıştır. Doküman incelemesinde temel amaç bilgi içeren yazılı materyallerin önceden belirlenen kriterler doğrultusunda bir değerlendirmeye alınmasıdır. Doküman incelemesi özellikle doğrudan görüşme ve gözlem yapmanın mümkün olmadığı durumlarda tek başına bir araştırma yöntemi olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda BHP web sayfasında yer alan; "Yıllık Müfredat Programı ve Ünite İçerikleri", "Program Etkinlik Materyalleri" ve ilgili videolar; "Program İnfografik ve Posterleri", "2016-2017 Dönem Raporları" ve BHP hakkında basında yer alan haberler ile Bill Gates'in BHP'ye verdiği destek hakkında basında yer alan bilgiler incelenmiştir.

Bill Gates'e yönelik eleştiriler konusunda veri sağlayabilmek amacıyla Andrew Ross Sorkin'in New York Times'da (NYT) yayınlanan "Bill Gates Büyük Tarih Müfredatını Destekliyor" başlıklı makalesine gelen toplam 866 adet okuyucu yorumundan yararlanmıştır. Tarih eğitimi ve tarih eğitiminden beklentiler konusunda çalışan araştırmacılar için buradaki kaynağın değerlendirilebilir olduğu söylenebilir. Özellikle demokratik, çeşitli ve kapsayıcı tarih müfredatı ve pedagoji ("Avrupa Konseyi", 2018) konusunu çalışan araştırmacılar için tavsiye edilen teorilerin, pratikle nasıl çeliştiği ya da çelişebileceği tespiti buradaki veri üzerinden analiz edilebilir. Bu çerçevede, BHP'nin Avrupa Konseyi tarafından kaliteli bir tarih eğitimi için tavsiye edilen müfredat konusunda tam bir model sunduğu söylenemese de projenin eleştirel ve tarihsel düşünme bağlamında öğrencilerin becerilerini geliştireceği ve onlara geçmiş-gelecek paradigmasında önemli bir perspektif sunacağı kesindir.

BHP Programı

BHP, geniş bir yelpazedeki öğrenciler için oluşturulmuş çevrimiçi ve ücretsiz bir eğitim platformudur. Bu platformda ana amaç öğrencilerin tarihsel içeriği anlamaları ve karmaşık tarihsel akıl yürütme ve okuryazarlık uygulamalarını kullanmaya çalışırken karşılaştığı

zorlukların üstesinden gelmeye yardımcı olmaktır. Bu bağlamda, bir bilişsel çıracılık biçimi (Alexander, Collins ve Newman, 1987) ile alana özgü öğrenmeye ilişkin araştırmalar kullanan (Alexander ve Murphy, 1998) BHP, öğrencilerin daha karmaşık tarihsel sorgulamaya bağımsız olarak katılmalarını sağlamaktadır. Öğrenciler, bu yolla analiz ve muhakeme becerilerini derinleştirebilmektedir ("Practice Progressions Guide", 2018). Bu çalışmalar, kurs boyunca birbirleri ile ilişkilendirilerek yapılandırılır ve tüm öğrencilere, ilerlemelerini desteklemek için okuma, yazma, araştırma gibi bir dizi etkinlik sunar.

BHP, 9. ve 10. sınıfları hedef alan ve yıl boyu süren disiplinler arası bir kurs olarak tasarlanmıştır. Proje, öğrencileri çeşitli disiplinleri içeren kanıtları ve iç görülerini tek, erişilebilir bir tarihsel anlatıya dönüştürerek Büyük Patlama'dan günümüze ve nihayetinde geleceğe kadar 13,7 milyar yıllık bir yolculuğa çıkarır. BHP çevrimiçi kursu, insanın dünyadaki varlığından öncesi ve sonrası olmak üzere tarihi iki ana bölümde ele almaktadır. İlk bölümde, Güneş Sistemi, Yıldızlar, Büyük Patlama ve Yaşam gibi konular beş ünite akışında işlenmektedir. Her ünite, belirli öğrenme hedeflerine ve kavramlarına ulaşmak için birlikte çalışan 30-50 ala carte etkinliklerden oluşmaktadır. İkinci bölümde ise İnsan, Yerleşik Yaşam, Küreselleşme, Hız ve Antroposen ünite başlıklarına yer verilmiştir. Son ünite ise Dünyanın Geleceği başlığı altında geçmişten elde edilen tecrübe ile gelecek konusunda bir vizyon oluşturulmasına çalışılmaktadır ("BHP Sample Year-Long", 2019).

On ünitenin her biri, bir araştırmayı, çalışmayı o ünite ile eklemelendirmek için hedef bir soru içermektedir. Örneğin; "Tarım ve Medeniyet" başlıklı 7. ünite "tarım, yerleşik hayata geçiş konusunda ne ölçüde bir ilerleme sağladı?" sorunsalı üzerinde durulmaktadır. 8. Ünite'deki "Genişleme ve Küreselleşme" ana başlığı altında "küreselleşmenin olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir?" sorusu tartışmaya açılmıştır. 9. ünite bir önceki ile bağlantılı şekilde "modern devrimin yaşam üzerindeki pozitif ve negatif etkilerini izah edebilmek üzere inşa edilmiştir. Her bir soru, öğrencileri araştırma boyunca yönlendirmek ve bir bakış açısı oluşturmak ve tezlerini savunmaları için bir meydan okuma üzere tasarlanmış özel olarak düzenlenmiş vaka analizlerini ihtiva etmektedir. Buna paralel olarak, içerik, insanlık tarihindeki büyümeyi ve dersin temel kavramlarını anlaşılmasını teşvik eden bir tarih anlatısını ortaya koymaya özen göstermektedir. Anlatı ile soruşturma arasındaki bu karşılıklı bağlantı disiplinler ve içerik türleri arasındaki okuryazarlığı teşvik etmek için önemlidir. Genel olarak baktığımızda BHP hedefleri arasında aşağıdaki başlıklar dikkati çekmektedir.

- Tarihsel, güncel ve gelecekteki olayları artan karmaşıklık, farklı zaman ve mekân ölçekleri içerisinde daha geniş bir anlatının parçası olarak anlamamıza yardımcı olmak.
- Evren ve evrensel değişim tarihini algılayabilmek üzere birden fazla disiplinin bakış açısını kullanabilmek.
- Önemli tarihsel ve bilimsel kavram ve gerçeklerin anlaşılmasını sağlamak.
- Varsayım yapabilmek, araştırılabilir sorular oluşturmak, araştırma yapmak, düşüncüyü gözden geçirmek ve bilimsel ve tarihsel kanıtlarla iyi desteklenmiş bulgular sunmak suretiyle anlamlı bilimsel araştırma ve tarihsel araştırmalara katılmak.
- İyi hazırlanmış ve dikkatlice desteklenen yazılı ve sözlü argümanlar oluşturmak için birincil ve ikincil tarihi, bilimsel ve teknik metinleri eleştirel olarak değerlendirmek.
- Temel metin ve konuların analizi yoluyla bilimsel iddiaları desteklemek için argümanlar geliştirmek; bireysel ya da paylaşılan yazma, konuşma ve diğer formatlar aracılığıyla geçerli akıl yürütme ve konuyla ilgili ve yeterli kanıtları kullanmak.
- Evrendeki kendi yerimizin, toplumumuzun yerinin ve insanlığın bir bütün olarak büyük tarihin anlatılarına nasıl uyduğunu ve onu nasıl etkilediğini kavramak.
- Çeşitli disiplinlerden teorileri ve uygulamaları kullanarak, evrenin tarihinin bütünleşik ve disiplinler arası bir anlayışına doğru tarihsel analizini yapabilmek.

Bu hedefler doğrultusunda hareket eden öğretmenlerin dersler süresince öğrencilerine, bilimsel, sosyal ve tarihsel teorilerin temel unsurlarını ve onları destekleyen detaylı kanıtları öğretebilmeleri mümkün olmaktadır. Ders kapsamında çeşitli aşamalarda BHP öğrencileri kozmoloji, astronomi, fizik, kimya, jeoloji, biyoloji, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, sosyoloji ve tarih disiplinleri ile temas etmektedir. Öğrenciler ayrıca, özellikle ileride kendi kariyerleri ile ilgili olabilecek konular hakkında derinlemesine araştırma yapmaya da teşvik edilmektedir. Bu bağlamda, BHP topluluğu içerisinde eleştirel ve tarihsel düşünme yolu ile akademik literatürdeki uzmanlık alanlarının yoğun olarak araştırılması sürecinde lisans düzeyinde çalışma imkanları gerek disiplinler gerek disiplinler arası genişleyebilmektedir.

Eleştiriler

Tarih disiplininden gelen hemen herkesin görüş birliği yapacağı üzere "tarih" kazananların hikyesidir ve "tarih dersleri" de kazananların kendi vizyonlarına göre yazdırmış olduklarının birer anlatısı ve devlet-millet idealinde müfredatlaşmış hikyesidir. Bu standarda göre günümüzün kazananlarından bir tanesi de Microsoft'un kurucusu Bill Gates'dir denebilir.

Gates'in bu yazıya konu olmasının nedeni ise iş hayatında sağladığı başarılarından değil dünyanın en zengin insanı olması sıfatıyla bir "tarih müfredatının" okullarda uygulanması ve mümkün olduğunca çok gencin bu müfredat kapsamında eğitim görmesi isteğidir. Bill Gates, bu program için "tüm zamanların en sevdiğim programı" demektedir (Brewster, 2013). Bu hayali gerçekleştirmek üzere Gates, BHP projesine 10 milyon dolarlık yatırım yapmış ve bu konuda tarih profesörü David Christian liderliğinde disiplinler arası çalışan bir proje ekibi ile çalışmıştır. Peki, bir iş insanı niçin tarih eğitime yeni bir bakış açısı kazandırmak hevesindedir ve Gates'in bu hevesi neden bazı çevrelerce eleştirilmektedir.

Gates'e yönelik eleştiriler konusunda veri sağlayabilmek amacıyla Andrew Ross Sorkin'in New York Times'da (NYT) yayınlanan "Bill Gates Büyük Tarih Müfredatını Destekliyor" başlıklı makalesi incelenmiş ve bu makaleye yöneltilen toplam 866 adet okuyucu yorumundan rastgele seçilen bazı yorumlar değerlendirilmiştir (Sorkin, 2014). Gazeteci Sorkin'in Gates ile yaptığı röportaj sonrası kaleme aldığı bu makalede Bill Gates, David Christian'ın disiplinler arası yaklaşım ile ele aldığı tarih anlayışına olan hayranlığını dile getirmekte ve bu tarih yaklaşımından tüm kesimlerin istifade etmesi gerektiği düşüncesini paylaşmaktadır. Daha sonra bu düşüncüyü Gates Vakfı ile paylaşmış ve vakit kaybetmeden tarih profesörü ile görüşerek bir ekip kurmalarının yolunu talep ederek, projeye destek verecek üniversite ve akademisyenlerle Büyük Tarih Eğitimi yolculuğuna başlamışlardır. Sorkin, Gates'in böyle bir projeye ön ayak olmasını ve bu projeyi gönüllü desteklemesini "Gates'in lise döneminde sahip olmak isteyebileceği bir müfredat hayalini gerçekleştirme" arzusuna bağlıyor ve bu argümanını bir zamanlar Gates'i tekel olmakla suçlayan New York Eğitim Bakanlığı'nın eski başkanı ve Adalet Bakanlığı'nın avukatı Joel Klein'in şu sözleri ile destekliyor: "Gates'in, eğitimin geliştirilmesine çalışmaktan başka bir gündeme sahip olduğu fikri sadece utanç verici". Ancak Gates'in bu proje özelindeki tavsiyelerini sadece bir çocukluk hayali ile sınırlamanın pek de doğru olduğunu iddia edemeyiz. Gates'in bir yatırımcı olarak ele aldığı fikirleri ve gerçekleştirdiği projeleri dikkatle incelendiğimizde ortaya çıkan kavramın "optimizasyon" düşüncesi olduğu açıkça görülebiliyor. Bu kavram tanımı gereği "belirli koşullar altında herhangi bir şeyi en iyi yapma" prensiplerini içerir (Bunday, 1984; Himmelblau ve Edgar, 1989). Bill Gates ve idaresindeki ekibi, çocukluk yıllarından itibaren hep bu kavram çerçevesinde projeler ürettiği biliniyor ("Inside Bill's Brain", 2019).

Tarih eğitimi ve öğretimi konusunda Avrupa Konseyi tarafından periyodik olarak yayınlanan tavsiye kararlarında dile getirilen hususlarda okullarda kaliteli tarih eğitimi konusunda eksiklikler olduğuna dikkat çekilmektedir (Yalı, 2016). Bu eksikliklerin büyük kısmı programların nasyonel ağırlıklı hazırlandığı ve müfredatların eleştirel ve tarihsel yaklaşımlardan uzak olduğu noktasındadır. AK, kaliteli bir tarih eğitimi konusunda tarih öğretimi ve öğreniminin bilişsel, duygusal ve etik boyutlarını dengeleyerek hassas ve tartışmalı konulara el atılmasını ve tarihsel kaynakları değerlendirerek manipülatif propaganda ile mücadele edilmesini sağlamak üzere araçlar geliştirilmesini tavsiye etmektedir (“Avrupa Konseyi”, 2018). Bu bağlamda BHP’nin Avrupa Konseyi tarafından kaliteli bir tarih eğitimi için tavsiye edilen müfredat konusunda tam bir model olduğu söylenemese de projenin eleştirel ve tarihsel düşünme bağlamında öğrencilerin becerilerini geliştirerek onlara geçmiş-gelecek paradigmasında önemli bir perspektif sağlaması hususunda disiplinler arası bir araç olduğu görülebilir.

Ancak geleneksel yaklaşımların yaratmış olduğu ön kabuller nedeniyle bu tarz araçların kabul edilmesinde, benimsenmesinde ve sınıf ortamında uygulanmasında sorunlar olduğu bilinmektedir. Tarih eğitimi ve tarih eğitiminden beklentiler konusunda çalışan araştırmacılar için Sorkin’in bu makalesi için yapılan yorumlar bu çerçevede ciddi veri barındırmaktadır. Özellikle demokratik, çeşitli ve kapsayıcı tarih müfredatı ve pedagoji (Avrupa Konseyi, 2018) konusunu çalışan araştırmacılar için tavsiye edilen teorilerin, pratikle nasıl geliştiği ya da gelişebileceği tespiti bu data üzerinden çalışılabilir. Buradaki veriler genel olarak değerlendirildiğinde ön plana çıkan görüşler eleştirel ve analitik bir tarih yaklaşımından ziyade toplum tarafından onaylanmış bir kabulün bir sonraki jenerasyona aktarımı şeklindedir ve bu kabulün herhangi bir kişi tarafından eleştirilmesi ya da yenilikçi bakış açısıyla ele alınması fikri hoş karşılanmamaktadır.

Neticede NYT okuyucuları Gates'in bu tutumunu, “Gates'in eğitim durumu”, “müfredat yapıcıların niteliği”, “çevrimiçi eğitim” ve “projenin içeriği” gibi başlıklar çerçevesinde değerlendirdi (“6thFloor Blogs”, 2014). Ankete katılanların %22'si Gates'in kolej mezunu olduğunu ve eğitim konusunda müfredat geliştiremeyeceğini söyledi. Katılımcıların %24'ü milyarderlerin milli eğitim müfredatlarına alternatif geliştirmemeleri görüşündeydi. Katılımcıların %27'si Gates'in parasını faydalı bir iş için harcadığı görüşündeydi. Katılımcıların %10'u çevrimiçi araçlarla eğitimin fonksiyonel olmayacağı kanaatindeydi. Ankete katılanlardan

sadece %17'lik bir kesim müfredatın çok iyi olduğunu ve okullarda mutlaka okutulması gerektiğini söyledi.

Andrew Ross Sorkin'in NYT'de yayınlanan "Bill Gates Büyük Tarih Müfredatını Destekliyor" başlıklı makalesine gelen yorumlardan anlaşıldığı üzere okullarda tarih anlatısı halen savaşlar, siyasi anlaşmalar, ölümler, kıyımlar, milli zaferler ve yukarıdan bakış açısı ile işlenecek bir müfredat perspektifi üzerinden yürütülmek isteniyor (Sorkin, 2014). Örneğin jds966 kullanıcı adlı biri "*çok zengin ve ünlü bir insan inandıklarını yaymak için tutku ve paraya sahipse, azalan ulusal zekâya YARDIM edebilir*" kinayesinde bulunuyor. Tedmlewis kullanıcı adlı biri "*BHP'nin Microsoft firması için yeni bir proje*" olduğunu dile getiriyor. RJK adlı bir kullanıcı "*BHP'de kölelikten ya da Amerikan yerlilerinin soykırımından bahsedilip bahsedilmediğini*" sorguluyor. C.Frederick isimli bir kullanıcı "*ABD'de de bilim ve matematik konusunda bir endişe olduğuna, bu yeni yaklaşımın bunu gidermesinin mümkün olmadığına ve bu projenin aslında bir israf oluşuna*" dikkat çekiyor. @subirgrewal adlı bir kullanıcı, Gates'e "*evrimi tartışmak için çok fazla zaman ve içerik harcadığını ve insanlara inançlarını en iyi şekilde empoze edebilmek için okulları hedeflediği*" eleştirisini getiriyor ("Reader Comments on Sorkin's", 2014).

Anket neticesinde elde edilen sonuçlara göre bir varsayımda bulunmak gerekirse insanların bakmadan, incelemeyen, sorgulamadan özetle "inanıyorum öyle ise doğrudur" kabulünden hareketle yorumlar yaptıklarını söyleyebiliriz. Örneğin anket katılımcılarının %22'si Gates'in kolej mezunu olduğunu ve eğitim konusunda müfredat geliştiremeyeceği görüşünü desteklemiş halbuki Gates, kolej sonrası Harvard Üniversitesi'ne devam etmiş ancak bilgi teknolojileri konusundaki girişimleri için başka bir eyalete gitme kararı alması nedeniyle eğitimini dondurmak zorunda kalmış ("Inside Bill's Brain", 2019). Katılımcıların %24'ü milyarderlerin milli eğitim müfredatlarına alternatif geliştirmemeleri görüşünü desteklemiş. Bu konuda farklı görüşlerin ya da eleştirilerin olması kabul edilebilir ancak özellikle dezavantajlı bölgelerde halkın eğitim seviyesini ilerletmek için büyük kurum ve kuruluşların sponsor desteği aldıkları bilinen bir gerçektir (Yalı, 2017). Bu konudaki en önemli örneklerden bir tanesi Avrupa Birliği sponsorluğunda kurulan "Avrupa Tarih Evi Müzesi"dir.² Öte yandan %27'lik bir kesim

² Avrupa entegrasyonu üzerine faaliyet gösteren tek müze olma özelliğine sahip bu proje Avrupa Birliği'nin tarih konusunda doğrudan başlattığı ilk projedir. Müze ile Avrupa fikri kavramının geliştirilmesi hedeflenmektedir. Proje bütçesinin hesap edilenden daha yüksek olmasına ve bu nedenle projenin ciddi

Gates'in parasını faydalı bir iş için harcadığı görüşünü onaylıyor. Bu onaydan hareketle katılımcıların yaklaşık %30'unun disiplinler arası ve eleştirel yaklaşımları destekleyebileceği varsayımı öne sürülebilir. Diğer taraftan katılımcıların %10'unun çevrimiçi araçlarla eğitimin fonksiyonel olmayacağı kanaatinden hareketle eğitim teknolojilerinin daha büyük kesimlerce kabul gördüğü sonucu çıkarılabilir. Bu konudaki en önemli gelişmelerden biri için Yale ve MIT gibi üniversitelerin derslerini çevrimiçi işlemeye ve bu dersleri ücretsiz olarak toplumun her kesimi ile anlık paylaşması örneği gösterilebilir. Teknolojik gelişmelerle bağlantılı olarak eğitimin atmosferi de doğal olarak farklı hale gelmektedir. Ankete katılanlardan sadece % 17'lik bir kesim müfredatın çok iyi olduğunu ve okullarda mutlaka okutulması gerektiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda BHP programının küçük bir kesim tarafından dikkatlice incelenmiş olması ihtimaldir.

Sonuç

Bilindiği üzere Bill Gates dünyanın en zengin ikinci insanıdır. Gates'in 90 milyar dolarlık serveti, birçok ülkenin gayri safi yurtiçi hasılasından (GSYH) daha fazladır. Hatta Gates eğer bir ülke olsaydı Dünya Bankası sıralamasına göre Ukrayna'nın üzerinde dünyanın en büyük 63. ekonomisi olabilirdi (Zenturk, 2016). Konu işte tam bu noktada ilginç bir özellik kazanmaktadır. Maddi anlamda bir zenginlik ve güce sahip biri "tarih eğitimi" konusunda yeni bir bakış açısı getirerek tartışma yaratmaktadır.

Öncelikle Gates Vakfı tarafından desteklenen Büyük Tarih Projesi'nin hakkını teslim etmek gerekir zira proje kapsamında insanlığın hem dünü hem bugünü hem de yarını ekseninde eleştirel bir sorgulama söz konusudur. Müfredatların tarihsel ve eleştirel düşünme becerilerini pek fazla kullanmadığı kabul edilecek olursak bu sorgulamadan öğrencilerin ve doğal olarak yarının yapıcılarının nasıl bir vizyonla ilerleyebileceğini kestirebilmek mümkündür. Özellikle bugün gelinen noktadan bakıldığında tarih eğitimi uygulamaları için programlar ve müfredatlar konusunun uzun yıllardır neden Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler gibi ulusüstü kurumların merceği altında olduğu daha net anlaşılmaktadır. Ne kadar ilerleme sağlanabildiği bu kurumların raporlarında tespit edilmiş durumdadır. Toplumsal

eleştirilere maruz kalmasına karşın Avrupa Parlamentosu müze çalışmalarına ciddiyetle devam etmiştir. AB için büyük önem taşıyan Nobel Barış ödülü müzenin en önemli parçası olma niteliğini taşımaktadır.

bağlamda tarih dersleri ile demokratik değerlerin içselleştirilmesi ve eleştirel düşünme yetkinliğinin geliştirilmesi imkân dahilindedir. İnsan haklarına ve çok kültürlülüğe saygılı aktif yurttaşlar yetişmesinin biricik yolunun eleştirel tarih dersleri ile mümkün olduğu ulus üstü kurumlar tarafından dile getirilmektedir. Özellikle, siyasette hakikat ötesi bir dönemin yol açtığı sorunların üstesinden gelebilmenin ve son elli yılda insanın doğaya dolayısıyla kendisine olan eziyetinin tarihsel düşünme dersleri ile aşılabileceği tespiti yapılmaktadır.

BHP'nin özellikle ikinci bölümden itibaren ele aldığı ders konularının bu bağlamda etkin ve önemli olduğu söylenebilir. BHP'deki kurslar, evrenin kökenlerinden nihai kaderine kadar milyarlarca yıllık evren ve insanlık tarihini kapsamaktadır. Ulusal tarih eğitim programları ve merkezli müfredatların aksine BHP, hem öğrencilere hem de öğretmenlere insanlık tarihi için kozmik ve çevresel bir bakış açısı sağlamaktadır. İnsanlık tarihinin ilk aşamalarının önemini insanlara hatırlatmakta, 'tarım uygarlıkları' ve 'modern devrim' için küresel ve merkezsiz bir açıklama sunmaktadır. Sonunda ve hepsinden önemlisi, insanlığın geleceği hakkında ve eşsiz gezegenimiz üzerinde düşünmeyi teşvik etmektedir. Talebesini, özellikle 20. yüzyılın, insanlık tarihinin tüm geçmiş yüzyıllarından farklı olup olmadığı konusunda düşündürmektedir. Bu ölçekte bir tarih incelemesinin geleceği tahmin etmemize yardımcı olup olamayacağı sorgulanmaktadır.

Eric Hobsbawm, *Yeni Yüzyılın Eşiğinde (2011)* isimli kitabında analitik ve bütünsel bir yaklaşım benimsenmesi şartı ile tarihin gelecekte bizi nasıl bir dünyanın beklediğine ilişkin öngörülerde bulunabilmemizi sağlamanın mümkün olduğunu dile getirmektedir. Bu bağlamda, böyle bir projeye ihtiyaç duyulduğu söylenebilir ve böylesi bir projenin zengin ve nüfuslu bir iş adamı tarafından finanse edilmesi de sorunlu olmayabilir. Müfredatlarda asıl problematik post-truth ve antroposen gibi konuların görmezden gelinmesidir. İktidarların, din adamlarının ve "bir grup akademisyenin" dayattığı nasyonel bakış açısının aksine BHP projesi - belki tamamı değil ama özellikle son üç ünitesi- okullarda okutulmalı bu tarz eleştirel programlar müfredatlarda yerini almalıdır.

Kaynakça

- Alexander, P. A., and Murphy, P. K. (1998). Profiling the differences in students' knowledge, interest, and strategic processing. *Journal of Educational Psychology*, 90(3), pp.435-447.
- Avrupa Konseyi. (2018). 21. yüzyılda kaliteli tarih eğitimi: prensipler ve kılavuzlar. Çev: Sibel Yalı. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi* (TUHED). 8(1), ss.430-449.
- Barry, H. R. and Kutter, G. S. (2012). Big history: the study of all existence. Erişim (01.08.2013): www.futurology.co.za/code/docs/bighistory/bighistoryOct2012.pdf
- Brewster, K. (10.09.2013). Bill Gates plans to teach Australian man's history course in schools worldwide. *ABC Lateline*. Erişim (01.09.2019): <https://www.abc.net.au/news/2013-09-10/bill-gates-big-history/4946140>
- BHP Sample Year Long (2019). Erişim (23.08.2018) https://school.bighistoryproject.com/-/media/SchoolBigHistory/BHP_2014-15/PDF/PLE/Session6/BHP-Course-Plan-Year-Long-2018-19-PDF.pdf
- Big History Project (2013). Erişim (01.08.2014): www.bighistoryproject.com
- Big History Project Course Guide. (2014) Erişim (19.02.2014) <https://school.bighistoryproject.com/media/homepagemedia/CourseGuide.pdf>
- Bunday, B.D. (1984). *Basic linear programming*. London: Cambridge University.
- Christian, D. (2011). Maps of time: an introduction to big history. California World History Library Book 2.
- Christian, D. (2011). Big History by David Christian. Erişim (01.05.2014): www.ted.com/talks/david_christian_big_history
- Christian, D., Benjamin, C. & Brown, C. (2013). *Big history: Between nothing and everything*. New York: McGrawHill.
- Christian, D. (2018). *Origin story: a big history of everything*. Little, Brown and Company.
- Collins, A., Brown, J.S., & Newman, S.E. (1989). Cognitive apprenticeship: teaching the crafts of reading, writing, and mathematics. In L. B. Resnick (Ed.) *Knowing, learning, and instruction: Essays in honor of Robert Glaser* (pp. 453-494). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Edwards, K. (10.09.2014), Why the Big History project funded by Bill Gates is alarming. *The Guardian*. Erişim (01.09.2019): [www.theguardian.com/commentisfree/](http://www.theguardian.com/commentisfree/2014/sep/10/big-history-bill-gates-uk-state-schools-education)

[2014/sep/10/big-history-bill-gates-uk-state-schools-education](http://www.theguardian.com/commentisfree/2014/sep/10/big-history-bill-gates-uk-state-schools-education)

Hobsbawm, E. (2011), Yeni yüzyılın eşğinde. Çev.İbrahim Yıldız. Yordam Kitap.

Himmelblau D.M., Edgar, T.F (1989). Optimization of Chemical Processes. McGraw Hill.

Inside Bill's Brain: Decoding Bill Gates. (2019). Netflix TV Series.

International Big History Association. (t.y.). Erişim (01.09.2017): <https://bighistory.org/>

Khan Akademi Büyük Tarih Projesi. (t.y.). Erişim (01.09.2018)

<http://www.khanacademy.org.tr/kategori.asp?cat=53>

6thfloor Blogs. (20.09.2014). What readers thought about bill gates's idea for a history

curriculum. Erişim (18.09.2019): [https://6thfloor.blogs.nytimes.com/](https://6thfloor.blogs.nytimes.com/2014/09/20/analytics-what-readers-thought-about-bill-gates-idea-for-a-history-curriculum/?searchResultPosition=2)

[2014/09/20/analytics-what-readers-thought-about-bill-gates-idea-for-a-history-curriculum/?searchResultPosition=2](https://6thfloor.blogs.nytimes.com/2014/09/20/analytics-what-readers-thought-about-bill-gates-idea-for-a-history-curriculum/?searchResultPosition=2)

Sorkin, A. R. (5-Sept-2014). So Bill Gates has this idea for a history class. *New York Times*.

Erişim (01.09.2018): <https://www.nytimes.com/2014/09/07/magazine/so-bill-gates-has-this-idea-for-a-history-class.html>

Summary of Big History Project Research. (2018) Erişim (01.09.2018):

https://school.bighistoryproject.com/-/media/SchoolBigHistory/BHP_2014-15/PDF/Console/Summary-of-Big-History-Project-Research-2017-18.pdf

Yalı, S. (2016). Tavsiye kararları çerçevesinde Avrupa Konseyi'nin tarih öğretimi vizyonu. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 5(2). ss.600-629.

Yalı, S. (2017). Bir ütopya analizi: Avrupa Birliği okullarda tarih öğretimine sponsor olabilir mi?

Türk Tarih Eğitimi Dergisi, 6(1). ss. 56-74.

Zenturk, O. (2016). Bill Gates'in serveti rekor seviyeye ulaştı. *TR-Euronews*. Erişim

(23.08.2016): <https://tr.euronews.com/2016/08/23/bill-gates-serveti-rekor-seviyeye-ulasti>